

Rapport om kulturminner, verdier, sårbarhet og forvaltning av kulturminner i Rondane og Dovreområdet.

Innspill til forvaltingsplanen

”Tilrettelagt” gravhaug ved Spranget. Foto Espen Finstad, Oppland fylkeskommune

Utarbeidet av Fagenhet for kulturvern i Oppland fylkeskommune i 2006.
Hovedforfattere er Espen Finstad og Anne Engesveen.

1	INNLEDNING	3
2	MANDAT OG FINANSIERING	3
3	ASKELOADDEN	4
3.1	INNLASTING I ASKELOADDEN	4
3.1.1	<i>Omfang på arbeidet med Askeladden</i>	4
3.1.2	<i>Edvard og Sonja Barth (kilde)</i>	4
3.1.3	<i>Øystein Mølmen (kilde)</i>	5
3.1.4	<i>NINA (kilde)</i>	5
3.1.5	<i>Askeladden (kilde)</i>	5
4	KULTURMINNER. KORT OM ANTALL - TYPER - UTBREDELSE	6
4.1	AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER	6
4.2	BYGNINGER OG SETERMILJØENE.....	8
5	KULTURMINNER MED STOR SÅRBARHET	10
5.1.1	<i>Sør Fron og Nord-Fron:</i>	11
5.1.2	<i>Sel</i>	13
5.1.3	<i>Dovre</i>	15
6	KULTURMINNER OG TRUSSELBILDE I FORHOLD TIL DAGENS BRUK AV OMRÅDET ...	20
6.1	SØR-FRON OG NORD-FRON.....	20
6.2	SEL	21
6.3	DOVRE.....	22
7	SKILTING, SKJØTSEL OG FORMIDLING	25
8	FORVALTINGSPLANEN (FORSLAG TIL TEKST)	25
8.1	KULTURHISTORIE	25
8.2	STATUS OG UTFORDRINGER	26
8.2.1	<i>Status</i>	26
8.2.2	<i>Utfordringer</i>	27
8.3	RETNINGSLINJER FOR FORVALTINGEN	27
8.3.1	<i>Generelt</i>	27
8.3.2	<i>Retningslinjer for planlegging av tiltak på bygninger (nybygg, tilbygg og utbedringer)</i>	28
8.3.3	<i>Retningslinjer for skjøtsel og skilting av kulturminner</i>	29
8.4	TILTAK	29
9	VEDLEGG	30
9.1	LITTERATUR:	35

1 Innledning

I forbindelse med forvaltningsplanen for Rondane-Dovre er det gitt tilskudd til å tilgjengeliggjøre registreringer av kulturminner i området. Dette gjelder i hovedsak eldre registreringer og registreringer utført av andre enn arkeologer, slik som Edvard og Sonja Barths registreringer i Rondane, Øystein Mølmens registreringer i Sel og Dovre og Norsk Institutt for Naturforskning (NINAs) registreringer i Rondane-Dovrefjell. Prosjektet hadde en tidsramme på 3 måneder og ble utført ved Fagenhet Kulturvern i Oppland Fylkeskommune. Den geografiske avgrensningen av dataene som er lagt inn i askeladden er kommunene Sør-Fron, Nord-Fron, Sel og Dovre. I Dovre er det bare områder opp til og langs begge sider av E6 over Dovrefjell som er tatt med. Felles for kommunene er at det er kulturminner på østsiden av Gudbrandsdalen som er tatt med. Prosjektets mål er å tilgjengeliggjøre dataene.

Det er gjort ved å legge dataene (både stedsangivelse og tekstinformasjon) inn i Askeladden, databasen for kulturminner (<http://askeladden.ra.no>).

Videre er det også i denne rapporten gjort en del sårbarhetsvurderinger og mer direkte forslag til tekst/innhold i forvaltningsplanen. Ressursene til arbeidet ha vært små. Det har derfor vært nødvendig å prioritere innenfor den ressursrammen vi har hatt tilgjengelig. Arbeidet med å digitalisere alle dataene inn i Askeladden hadde første prioritet. Oppland fylkeskommune har også kjøpt bruksrett til arkivmateriale etter Edvard og Sonja Barth (med egen finansiering uavhengig av forvaltningsplanen). Rondane er nå det første fjellområdet vi kjenner til hvor registreringer er lagt så systematisk inn i Askeladden.

På grunn av de knappe ressursene er alle vurderinger i dokumentet foretatt på et relativt overordnet nivå. Vi mener allikevel at vi har maktet å peke ut de viktigste kulturminnene og kulturmiljøene i området, og har kommentert disse i forhold til sårbarhet, status/utfordringer, forvaltningsrutiner og foreslåtte tiltak. Det må også presiseres at vårt mandat har begrenset seg til Oppland og ikke Hedemark.

Anne Engesveen (arkeolog og GIS – utdannet) har vært ansvarlig for innlastingen i Askeladden. Gry Wiese Horndalsveen (arkitekt) har bidratt med tekst og vurderinger i forhold til bygningene. Espen Finstad (arkeolog) har hatt faglig hovedansvar for innholdet i rapporten. Fagenhet for kulturvern (fylkeskonservatoren) har overordnet og formelt ansvar for rapporten.

2 Mandat og finansiering

Fagenhet for kulturvern skisserte følgende oppgave og ressursbehov knyttet til arbeidet med forvaltningsplanen.

Oppgaver:

1. Systematisere og digitalisere kjente kulturminner innenfor planområdet.
Ca. Kr. 100 000,-
2. Utarbeide en skriftlig rapport som redegjør for områdets overordna kulturhistoriske kvalitetene og verdivurdering av de ulike kulturmiljøene.
Ca. kr. 20. 000,-
3. Utarbeide enkel sårbarhetsanalyse av kulturmiljøene i forhold til bruk, vern tilrettelegging og anbefalinger i forhold til forvaltningsplanen.
Ca. kr. 10. 000,-

4. På et overordnet nivå komme med forslag til formidling av kulturminnene. (Skilt, tilrettelegging, internett, brosjyrer, osv)
Ca. kr. 10 000,-

5. Anbefalinger i forhold til videre arbeid med kulturminner innenfor området, for eksempel rutiner knyttet til registrering, oppsyn, samarbeidsrutiner.
Ca. 10 000,-

Finansiering

Overnevnte oppgaver er bereknet til kr. 150 000,-

Riksantikvaren har bevilget kr. 30 000,- og Fylkesmannen i Oppland kr. 50 000,-

Totalt kr. 80 000,-.

I og med at vårt prosjekt ikke har hatt mer en ca. halvparten av de ressursene som var nødvendig for å utføre de beskrevne oppgavene, har det vært nødvendig med innsnevring av arbeidsomfanget.

Innlasting i Askeladden har blitt prioritert, samt utarbeidelse av denne rapporten.

3 Askeladden

3.1 Innlasting i Askeladden

Det har vært kjent mange kulturminner i Rondane og Dovre, men informasjonen har ikke vært samlet i et enhetlig register. Dataene er hentet fra tre kilder: Edvard og Sonja Barth, Øystein Mølmen og NINA.

3.1.1 Omfang på arbeidet med Askeladden

Til sammen er 1859 enkeltminner fordelt på 262 lokaliteter lagt inn. Det er brukt 61,3 dager á 7,5t. på arbeidet, hvorav 57,4 dager har gått til arbeid med dataene mens resten har gått til møter. Gjennomsnittlig framdrift av arbeidet har vært 30 (30,3) enkeltminner hver dag, som fordelt på 7,5timer blir ca. 4 (4,04) enkeltminner i timen. I tillegg kommer lokalitetsnivået.

3.1.2 Edvard og Sonja Barth (kilde)

Edvard og Sonja Barth har registrert fangstminner i Rondane over en lang periode. Ut fra opplysninger gitt av Edvard Barth (1996:58) registrerte han fangstgraver så tidlig som i 1942, og arbeidet pågikk fram til hans død i 1996. Sonja Barth har vært med på mye av arbeidet. En liste over titler de to har skrevet følger til slutt.

Boka med tittelen *"Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane"* som ble utgitt i 1996 er brukt som basis for innleggingen av fangstanleggene. Boka er en helhetlig oppsummering av arbeidet til Barth. I denne boka er alle registrerte fangstminner gitt et unikt nummer mellom 1 og 650, i tillegg er numrene 662 og 794-797 brukt. Mens numrene 543 og 566-579 ikke er brukt. Dette gir til sammen 643 fangstminner. Det er bare dyregraver eller groper som har fått egne nummer. Andre fangstminner som kjøttgjemmer, bogestiller, gravhauger, røyser og steinbuer er bare beskrevet i teksten. Alle typer fangstminner ble lagt inn i Askeladden.

Ca. 135 av fangstminnene er registrert i Hedmark. Disse er enda ikke lagt inn i Askeladden. Grunnen til dette er at Oppland Fylkeskommune ikke har myndighet til å legge inn

kulturminner i andre fylker enn sitt eget. Det er startet dialog med Hedmark for å få disse kulturminnene inn i Askeladden.

I tillegg til ”Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane” er andre av Barths utgivelser benyttet der det har vært behov for det.

I ”Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane” er det varierende beskrivelse av de ulike fangstminnene. Noen er godt beskrevet med mål, tilstand og lignende, mens andre ikke er beskrevet. Stedfestingen av kulturminner er av varierende kvalitet. Som oftest er de plottet på M711-kart, noe som i beste fall gir en nøyaktighet på ± 100 meter. Grupper med kulturminner har flere ganger kun et koordinat.

3.1.3 Øystein Mølmen (kilde)

Øystein Mølmen har registrert fangstminner i hele Gudbrandsdalen og tilgrensende områder. Mange av disse registreringene er publisert. Når det gjelder Rondane-Dovre har han utgitt ”Villreinen i Snøhetta”(Mølmen 1978) som blant annet tar for seg mange av fangstgropene langs E6 over Dovrefjell. I tillegg er et upublisert materiale fra Sel som finnes hos Oppland Fylkeskommune brukt. I dette materialet finnes det registreringer innover i Rondane, blant annet med en del bilder.

Dataene til Mølmen foreligger som regel som skisser av fangstanleggene der mål og avstander er påtegnet. I tillegg kommer en stedsangivelse med ett sett koordinat pr. lokalitet. Koordinatene er hentet fra M711-kart og gir en maksimal nøyaktighet på ± 100 m.

3.1.4 NINA (kilde)

Norsk Institutt for Naturforskning (NINA) har siden 2001 registrert kulturminner i Rondane og Dovre. Området de har jobbet mest i er Grimsdalen, Haverdalen, strekningen langs E6 over Dovrefjell og Kvitdalen. Til sammen har de registrert 1816 kulturminner, deriblant også noen løsfunn som ikke er nærmere beskrevet.

NINA har registrert med utgangspunkt i eldre registreringer, som Mølmen og Barth. I tillegg har de på flere av stedene funnet nye kulturminner.

150 av kulturminnene ligger i Oppdal i Sør-Trøndelag. Disse er ikke lagt inn i Askeladden. 43 kulturminner ligger i Folldal i Hedmark. Her lå det allerede en lokalitet som strekker seg over fylkesgrensa mellom Hedmark og Oppland. Fordi lokaliteten allerede var opprettet, er alle enkeltminner som hører til lokaliteten lagt inn, uavhengig av fylke.

Alle kulturminnene er målt inn med vanlig håndholdt GPS. NINA har etablert en standard registreringsprosedyre for kulturminner, dette dreier seg om informasjon knyttet til lengde, bredde, dybde, løpsretning terreng, vegetasjon osv.

3.1.5 Askeladden (kilde)

Enkelte lokaliteter lå allerede inne i Askeladden. Det dreier seg om noen få lokaliteter i Sør og Nord-Fron i tillegg til flere lokaliteter over Dovrefjell. Disse lokalitetene lå inne bare med geometri på lokalitetsnivå, ingen av enkeltminnene hadde geometri. Alle disse ble oppdatert med geometri på enkeltminnenivå. På noen ble det også lagt til nye enkeltminner.

Lokalitetene som lå inne fra før, er i hovedsak registrert i forbindelse med ØK-registreringer. Alle lokaliteter med ID som starter på 7 eller et lavere tall lå inne i Askeladden fra før.

4 Kulturminner. Kort om antall - typer - utbredelse

4.1 Automatisk fredete kulturminner

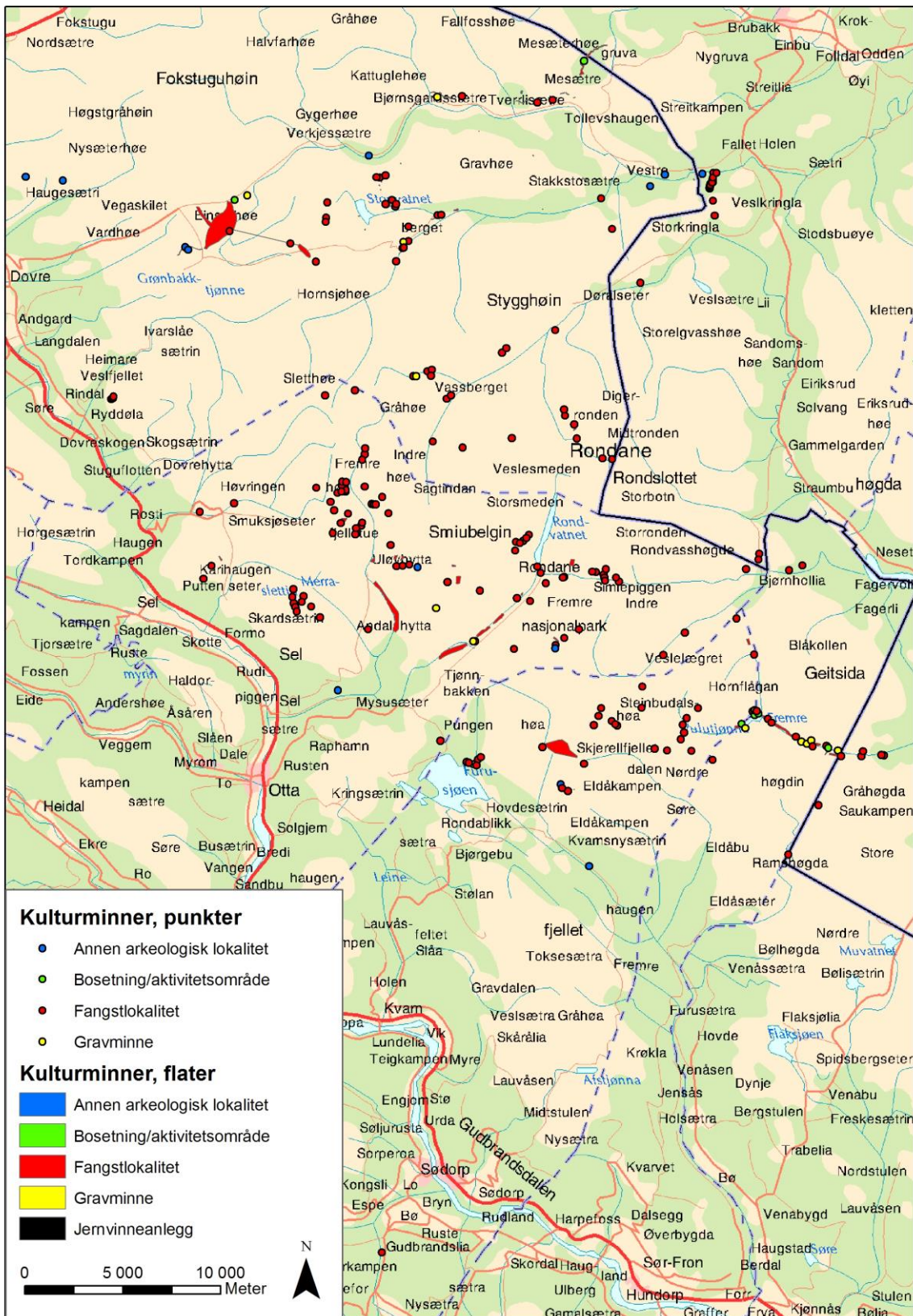
Det er tilsammen kjent ca. 317 arkeologiske lokaliteter innenfor grensene for nasjonalparken og landskapsvernområdene. En lokalitet kan bestå av mange enkeltminner. Et system med for eksempel 15 dyregraver kan telle som bare en lokalitet.

De 317 lokalitetene som ligger inne utgjør over 2000 enkeltliggende kulturminner.

Arkeologiske lokaliteter	Spesifisering av type		
Fangstlokalitet	Dyregraver, fangstgroper, bogesteller, massefangstanlegg, steinbuer og kjøttgjemmer		268
Bosetnings- og aktivitetsområde	Steinalderboplasser og andre spor etter aktivitet		9
Gravfelt og enkeltliggende gravminne			17
Jernvinne			2
Ikke spesifiserte lokaliteter			21
Totalt			317

Fylkesmannen vil utarbeide temakart over kulturminnene. De har mottatt de dataene som trengs. I kartet under ser vi en oversikt over hvordan de arkeologiske dataene fordeler seg innenfor området.

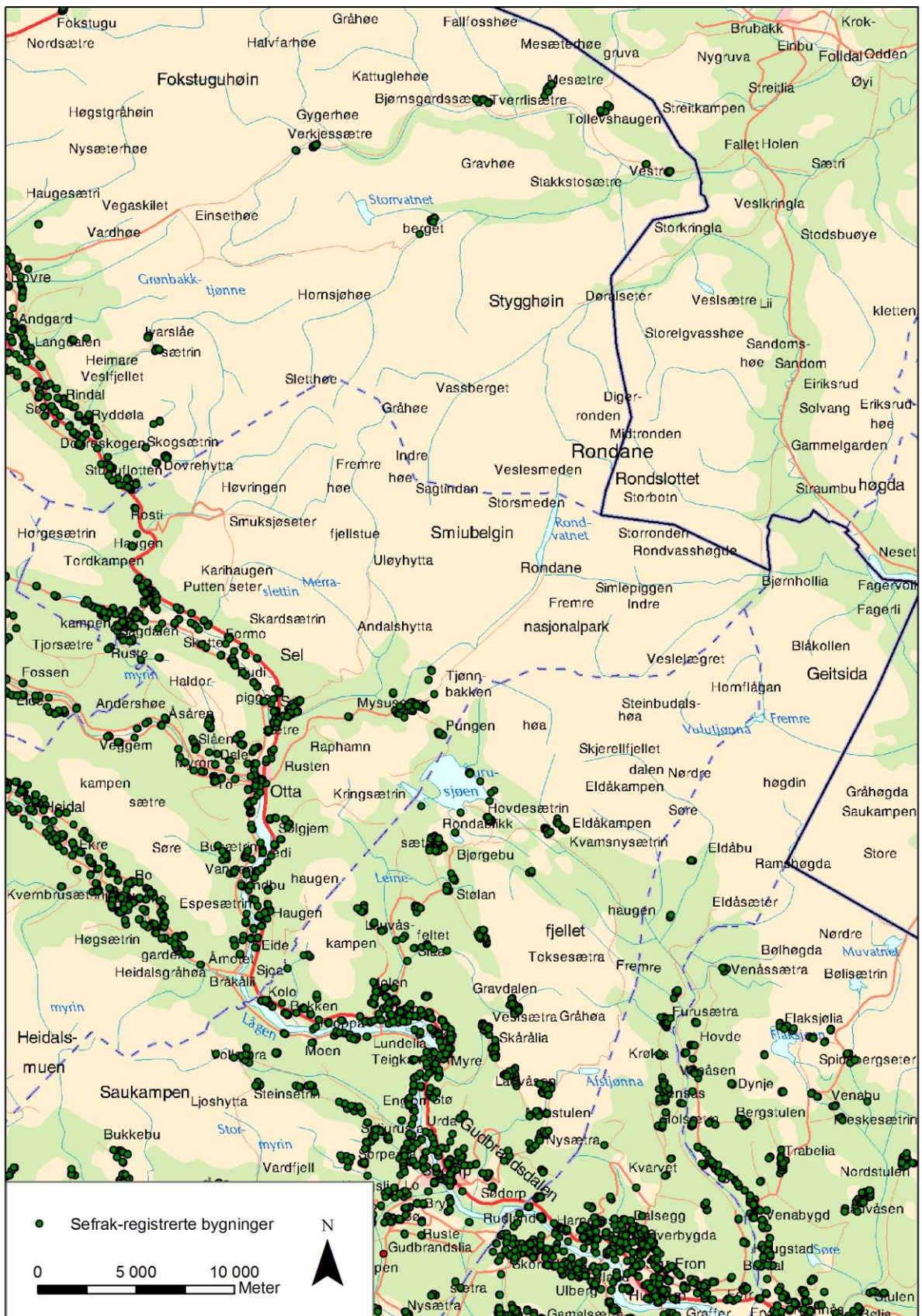
En må forvente at antallet kulturminner er langt større enn det som til nå er kjent. En må også forvente at bredden og variasjonen i kulturminnetypene vil øke ved økt registreringsaktivitet.

Oversikt over alle registrert automatisk fredete kulturminner innenfor området. Alle dataene ligger inn i Askeladden med detaljinformasjon. Kulturminnene utenfor verneområdene er ikke med på dette kartet.

4.2 Bygninger og setermiljøene.

Vi har ikke rukket å foreta noen helhetlig gjennomgang av bygningsmiljøene. Gjennom ulike prosjekter har vi best oversikt over bygningsmiljøene i Grimsdalen og Luseby samt en del av steinbumiljøene. De gamle turisthyttene er også viktige kulturminner i Rondane. På oversiktskartet under er alle registrerte SEFRAK bygningene avmerket. Dette er en oversikt over alle bygninger oppført før 1900, men innebærer ingen vurdering av verneverdi. Det er også bygninger fra 1900 som aldri ble registrert og lagt inn i registret. Vi har valgt ut noen bygningsmiljøer som særskilt verdifulle (se kapittel 8.2.1). Dette betyr ikke at det ikke finnes andre miljøer som også har høy verneverdi.

Kart som viser registrerte SEFRAK-bygninger i området (Bygninger som er bygget før 1900)

5 Kulturminner med stor sårbarhet

I denne sammenhengen har vi definert sårbarhet som kulturminner/kulturmiljøer med høy verneverdi, der vi antar at nye tiltak eller menneskelig påvirkning fort kan virke negativt inn.

I verdivurderinger er det lagt vekt på følgende momenter:

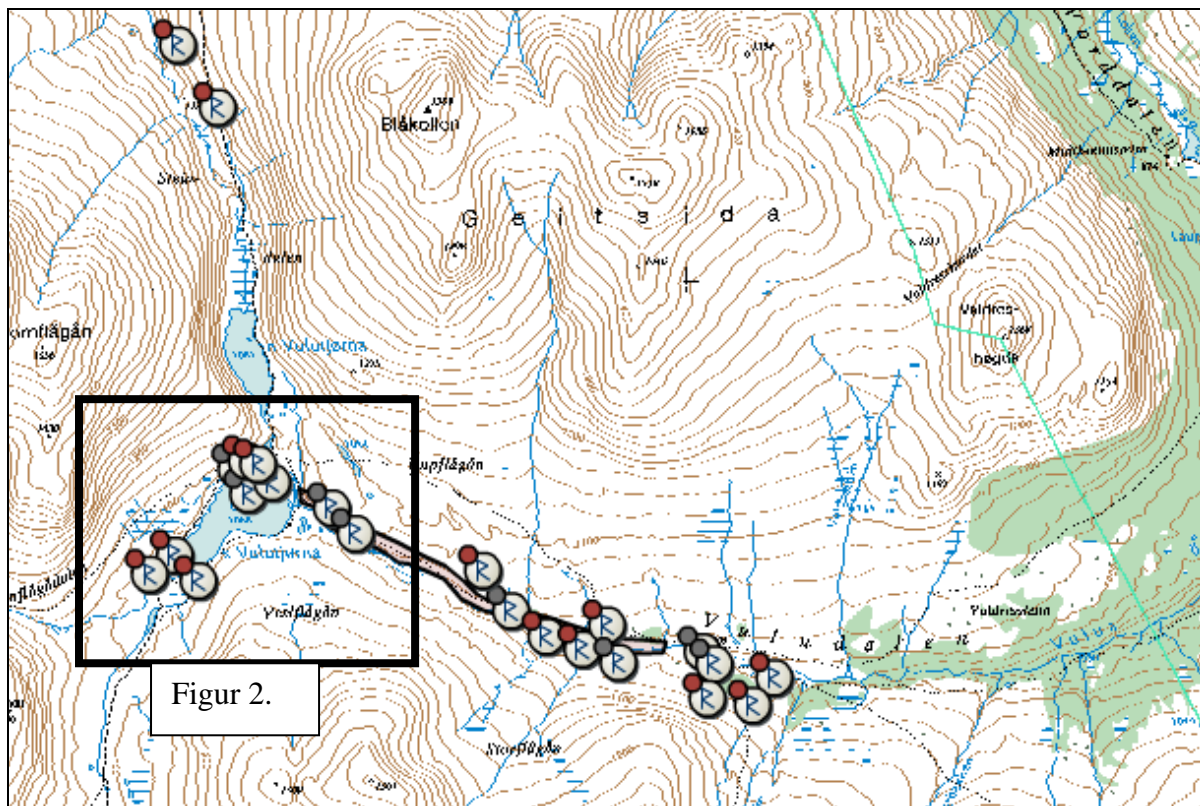
- Identitetsverdi
- Symbolverdi
- Historisk kildeverdi
- Alder
- Autentisitet
- Representativitet /sjeldenhet
- Variasjon/homogenitet
- Miljøverdi
- Pedagogisk verdi
- Skjønnhetsverdi, kunstnerisk, håndverksverdi
- Bruksverdi
- Tidsdybde/tidsbilde

Hva slags verneverdi som er størst vil variere ved de ulike miljøene. Flere av massefangstanleggene er for eksempel relativt sjeldne kulturminnetyper. I Grimsdalen, Haverdalen og Vuludalen/Vulutjørna ser vi en stor variasjon og stor tidsdybde. Det har ikke vært ressurser til å gjøre dyptpløyende analyser av de ulike kulturmiljøer.

5.1.1 Sør Fron og Nord-Fron:

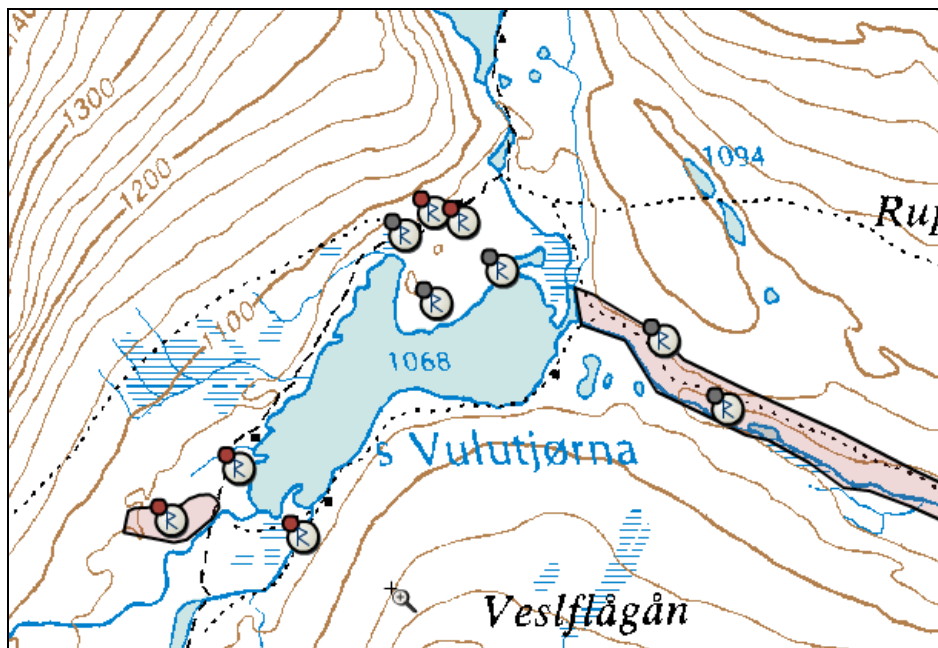
5.1.1.1 Vuludalen – Volutjern

Rekker med fangstgraver, steinbuer og gravminner. Rekken med graver fortsetter inn i Hedmark, men disse er ikke lagt inn i Askeladden ennå.

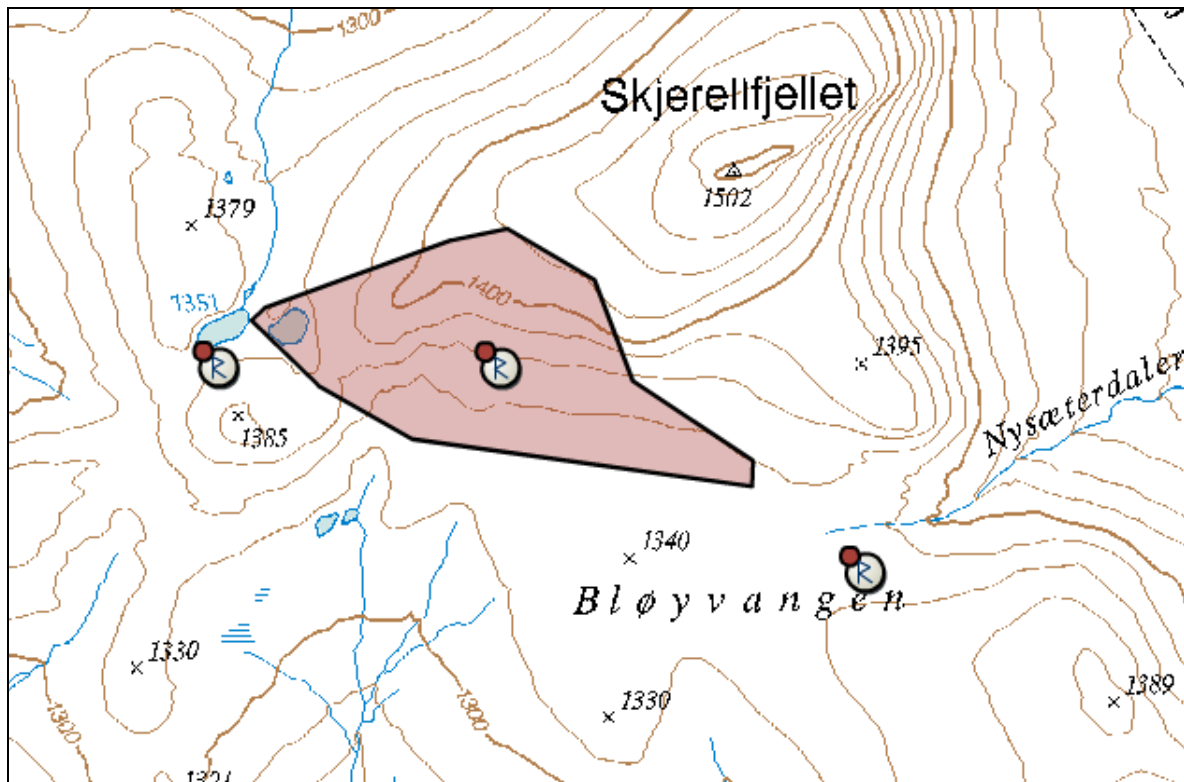
Figur 2.

Figur 1. Oversikt om registrerte kulturminner

Figur 2. Detaljer over registreringer ved Volutjøna

5.1.1.2 Bløyvangen

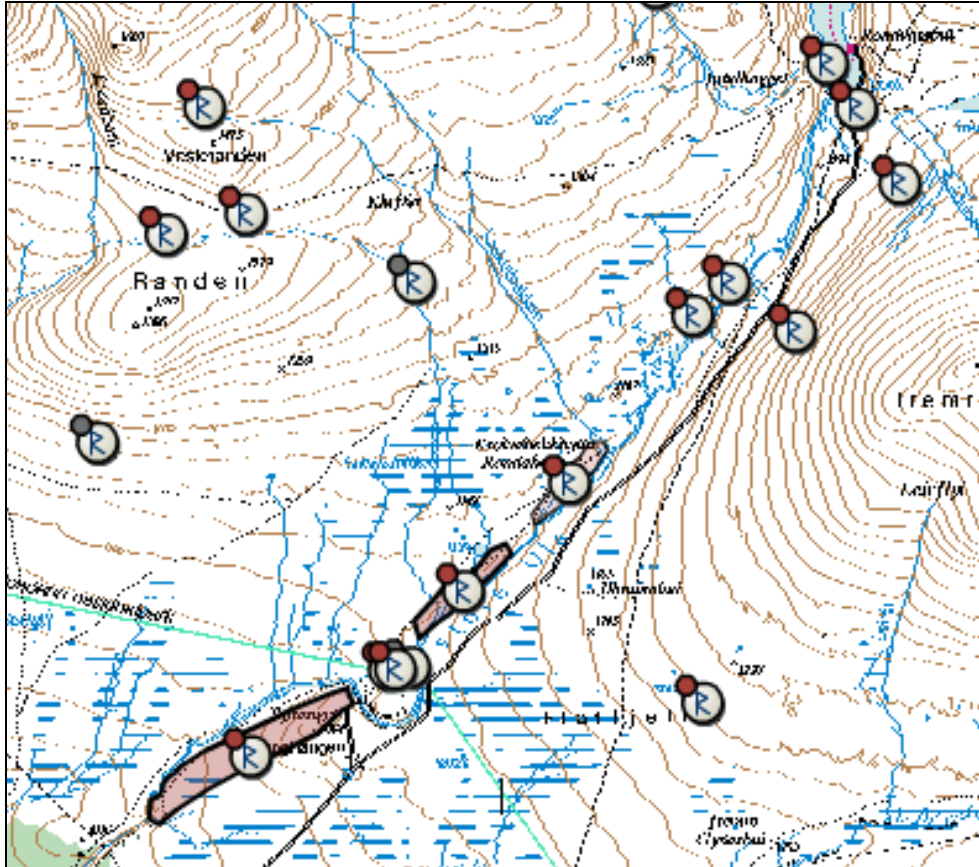

Figur 3: Lokalitet med massefangstanlegg for rein, id 96918.

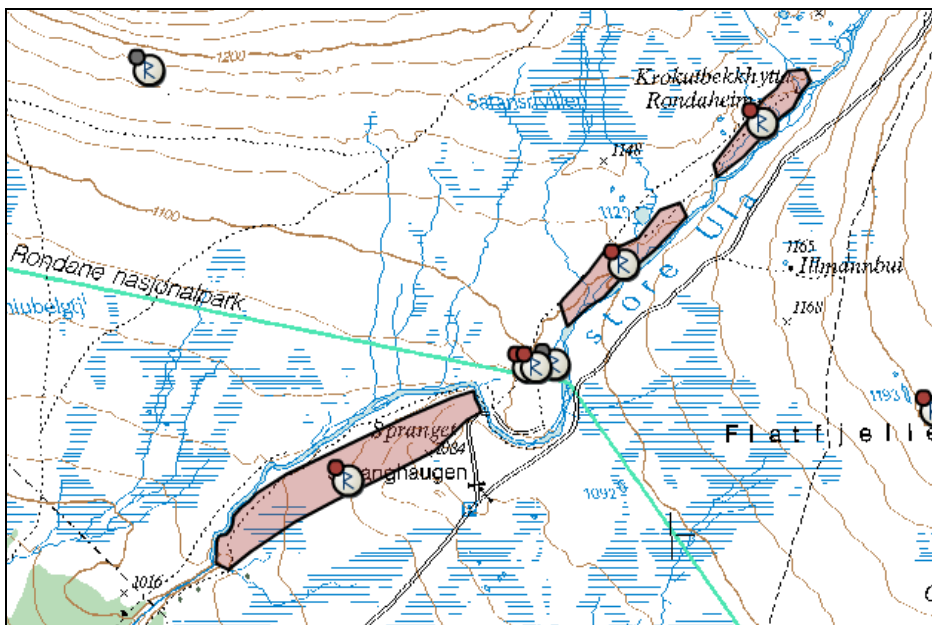
5.1.2 Sel

5.1.2.1 Spranget og dalen langs Store Ula

I dette området ligger det svært mange kulturminner. Langs Store Ula er det registrert over 50 dyregraver. I området ved Spranget er det også en gravhaug som er datert til tidsrommet 480 f. Kr – 180 e.Kr.

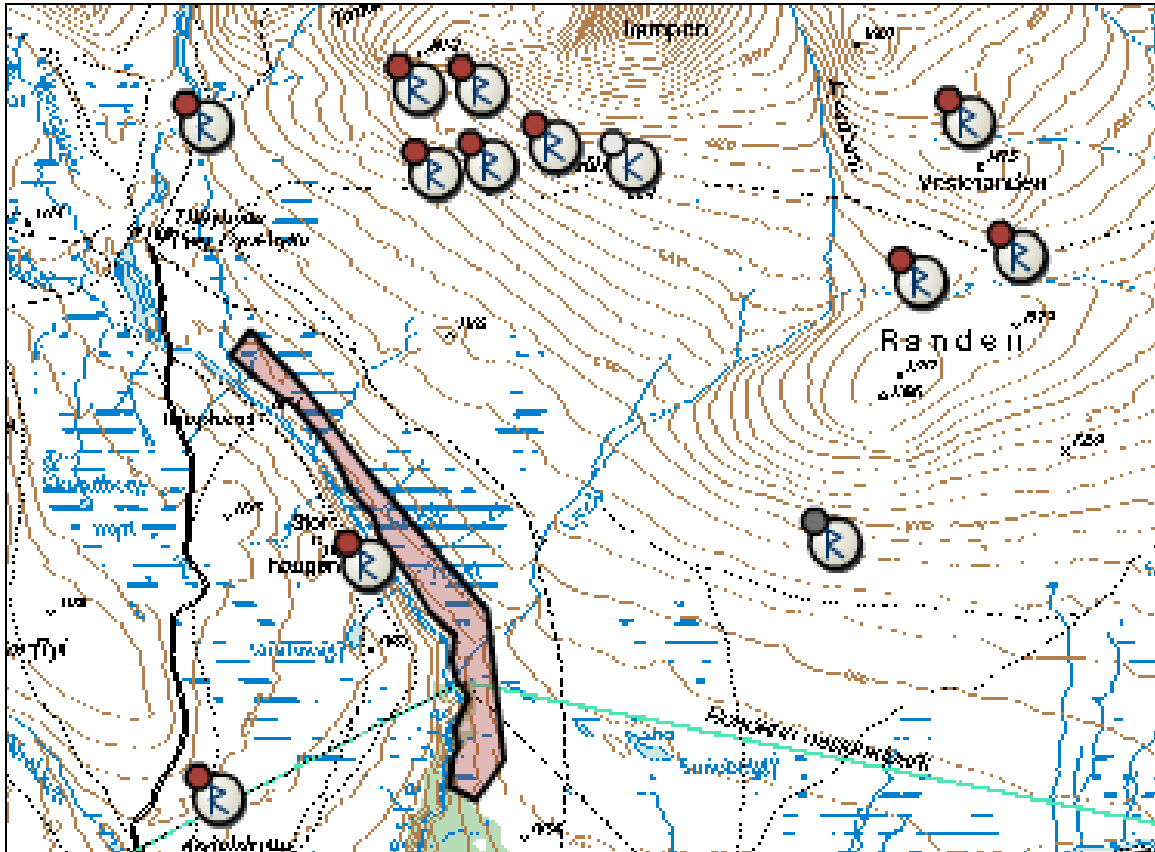

Figur 4. Oversikt over registrerte kulturminner langs hele strekningen

Figur 5. Detaljer over registrerte kulturminner ved Spranget

5.1.2.2 Vesle Ula

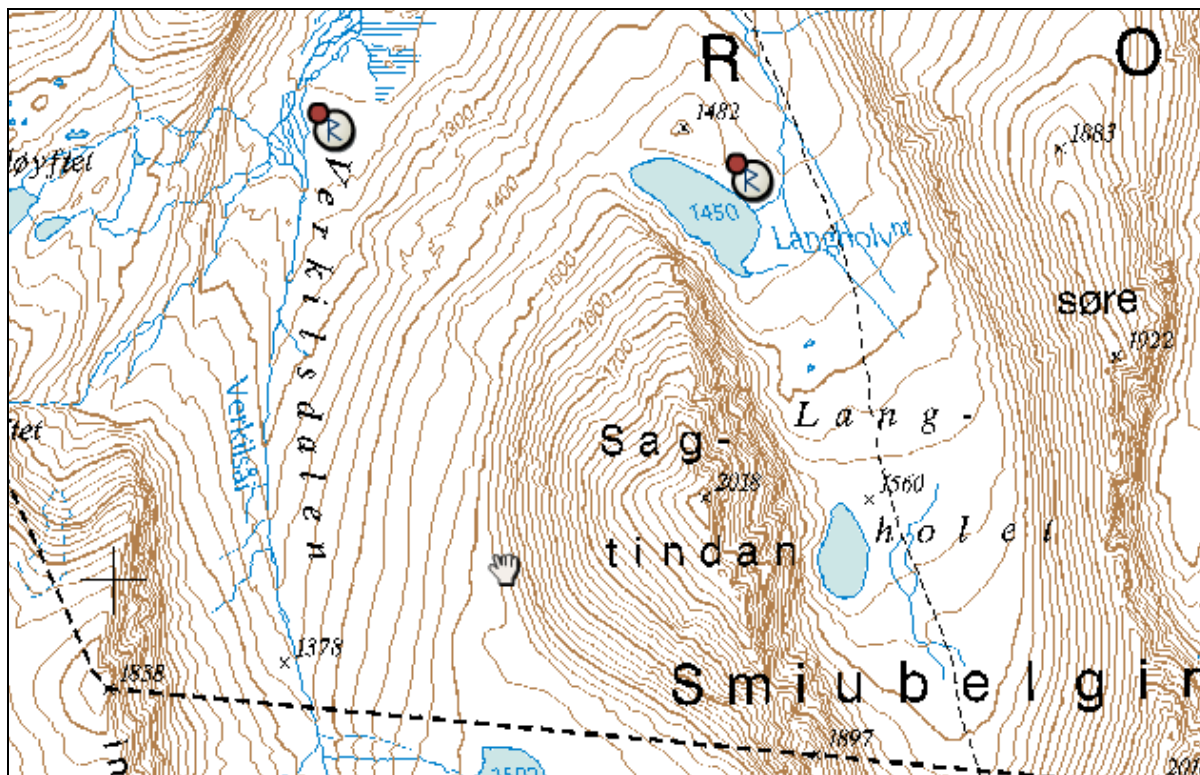

Figur 6. Fangstrekka langs Vesle Ula

5.1.3 Dovre

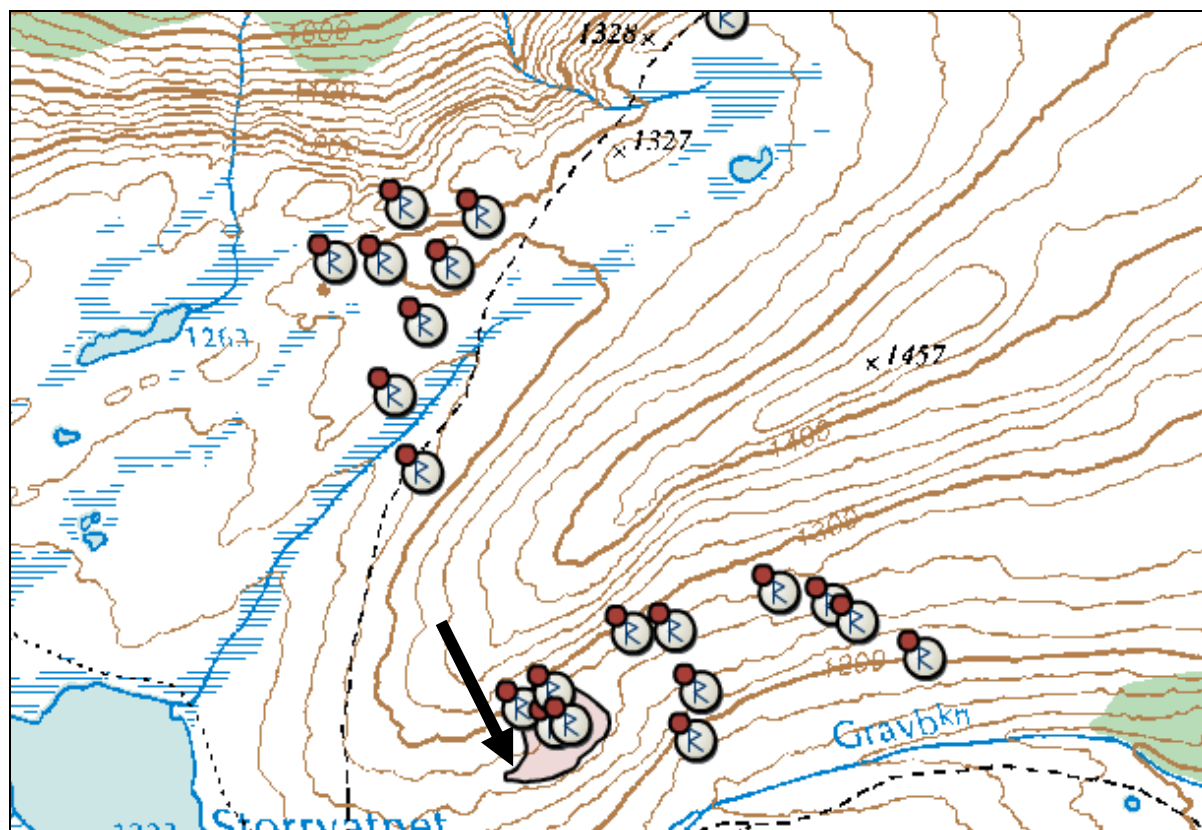
5.1.3.1 Massefangstanlegg i Verkildalsbotnen og Langholvatnet

Massefangstanlegg i Verkildalen og anlegg med mange bågasteller ved Langholvatnet. Anleggene har stor utstrekning, men det foreligger ikke data på denne utstrekningen.

Figur 7. To massefangstanlegg

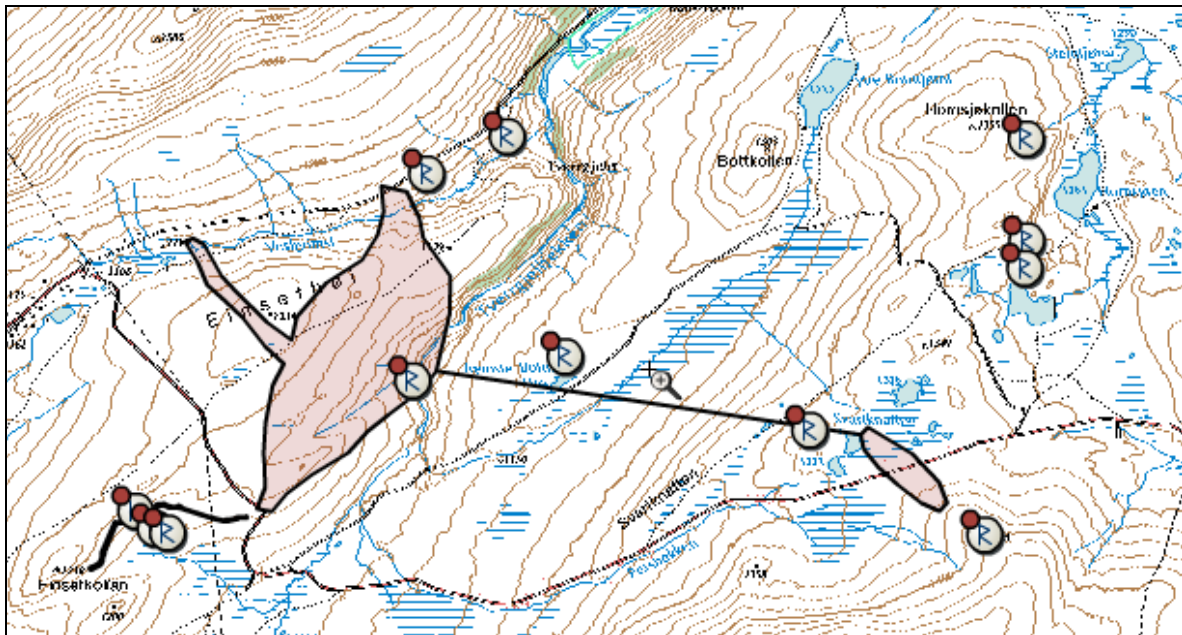
5.1.3.2 Massefangstanlegg og dyregraver på Gravhøe

Figur 8: Storgrava er markert med pil.

5.1.3.3 Massefangstanlegget på Einsethøe, inkludert rekka ved Svartknattjørnin

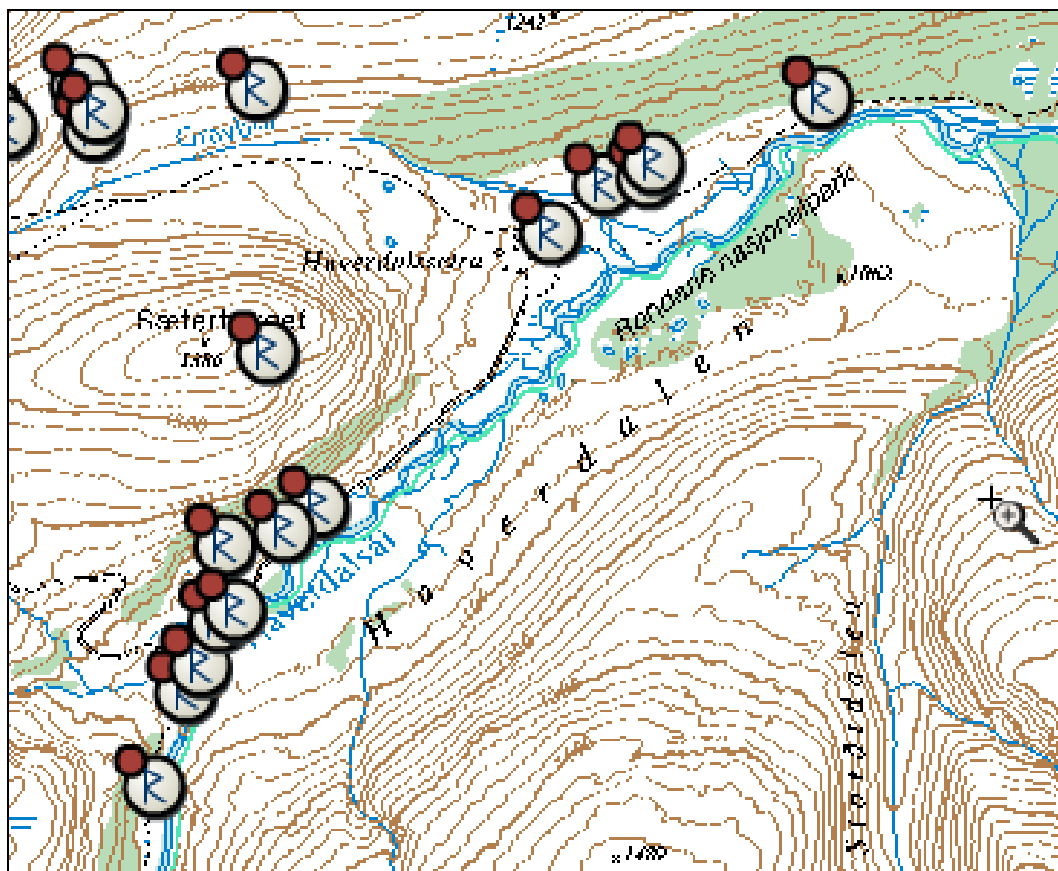
Massefangstanlegget ved Einsethøe utgjør et stort og omfattende massefangstanlegg av den ruseformede type. Det er blant annet registrert over 2000 stolpehull. Fangstbåsen ligger rett nedenfor vegen gjennom Grimsdalen. Noen hundre meter nedenfor fangstbåsen ligger Tøftum som ble arkeologisk undersøkt på 1980-tallet. Anlegget var i bruk i yngre jernalder og middelalder. NINA har foretatt GPS-innmålinger av hvert stolpehull i anlegget. Alle disse målingene er lagt inn i askeladden.

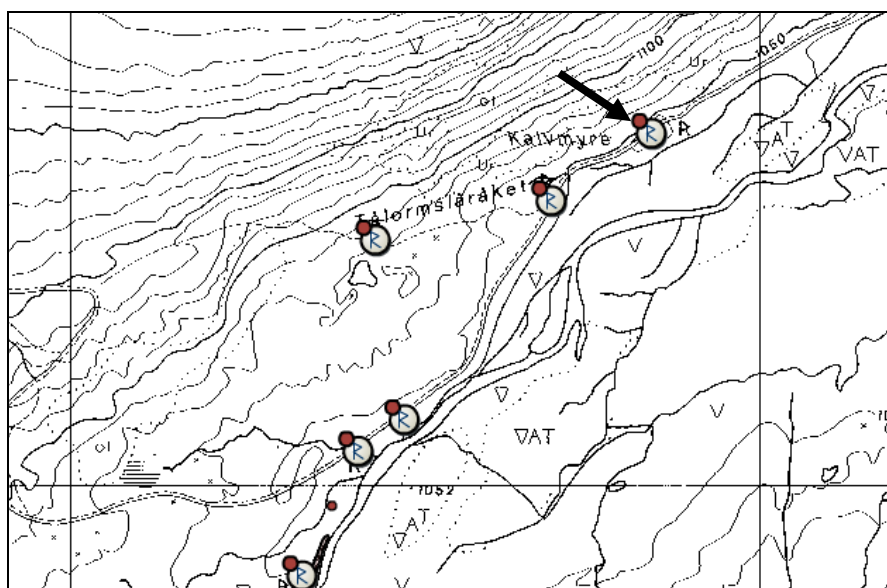
Figur 9. Oversikt over massefangstanlegget ved Einsethøi og Tøftom.

5.1.3.4 Haverdalen

Det er registrert flere dyregraver og hustuftet i dette området. Av særlig interesse er ”Steinhuset”. Dette er et tuftområde som opprinnelig besto av fem tufter. En ødelagt ved veibygging. Siste bruksfase er datert til perioden 1450 – 1650 e. Kr.

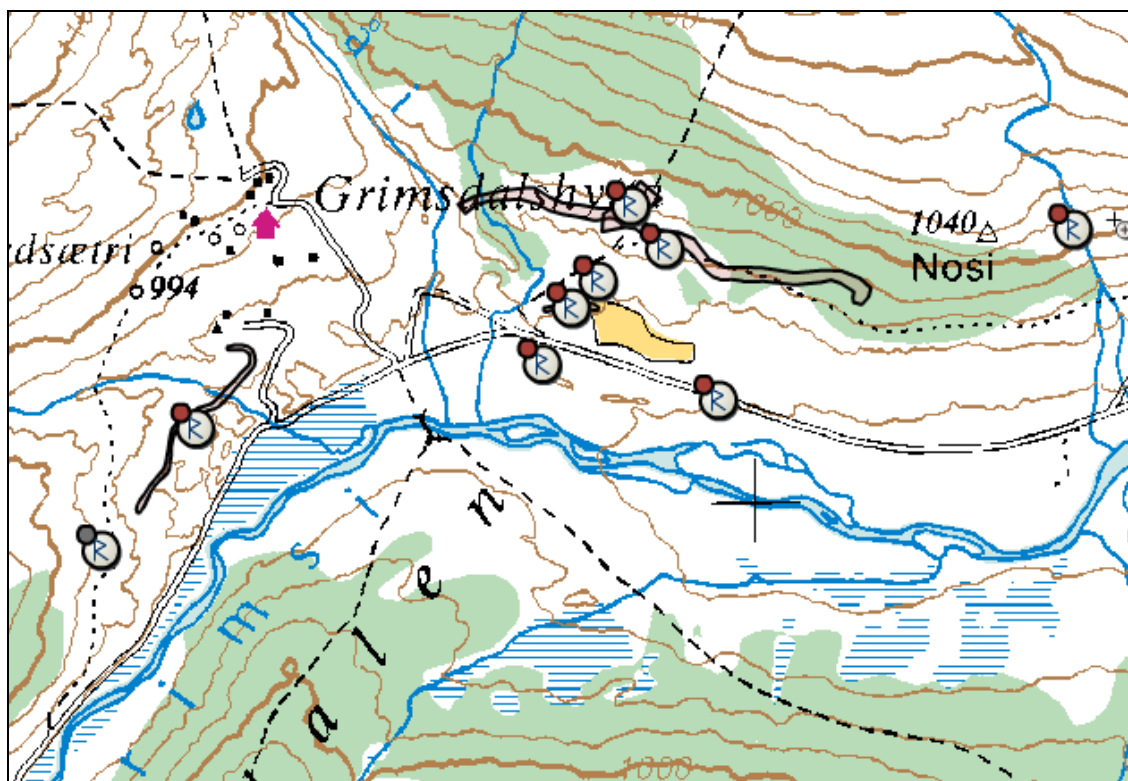

Figur 10. Oversikt over de automatisk fredete kulturminne i deler av Haverdalen. Steinhuset er markert med pil på figur 11.

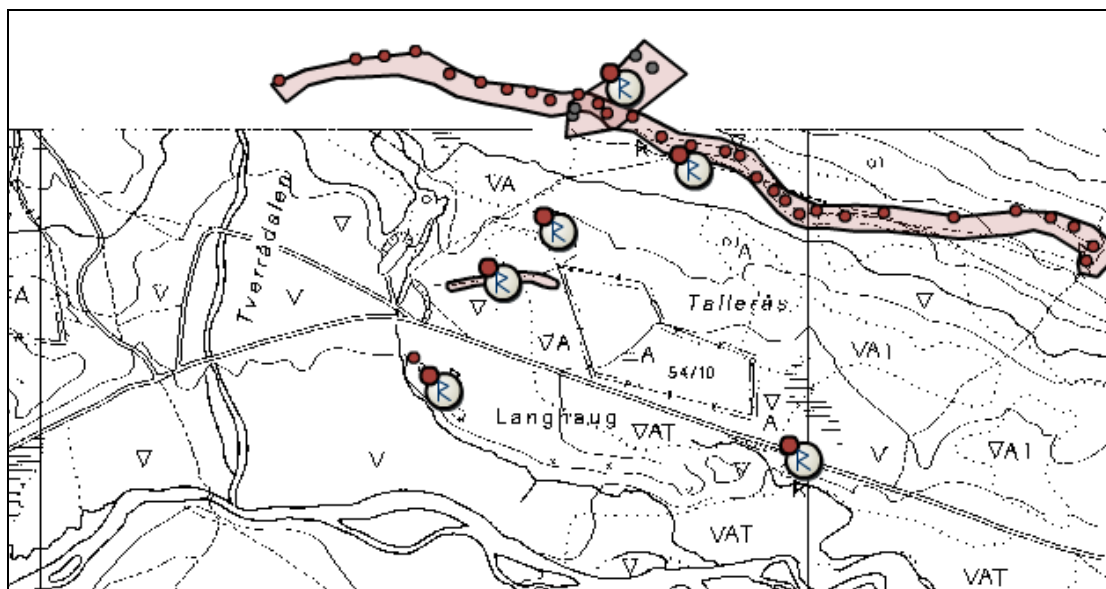

Figur 11. Detaljer i Haverdalen. Steinhuset er markert med pil.

5.1.3.5 Grimsdalshytta/Talleråskvea

Figur 12. Oversikt over kulturminner i området ved Grimsdalshytta og talleråskvea. Her det registrert både fangstgroper, hustuffer og gravhauger.

Figur 13. Detaljer i området ved Talleråskvea

6 Kulturminner og trusselbilde i forhold til dagens bruk av området

Et kulturminne som ligger slik til at det står i fare for å utsettes for menneskelig påvirkning av ulike slag, har et høyere trusselbilde enn andre kulturminner. Dette kan gjelde kulturminner som ligger ved sterkt trafikkerte stier, innfallsporter, der veier ligger i/ved kulturminner, osv. Kulturminnene kan bli mer utsatt for slitasje, forsøpling og ødeleggelse.

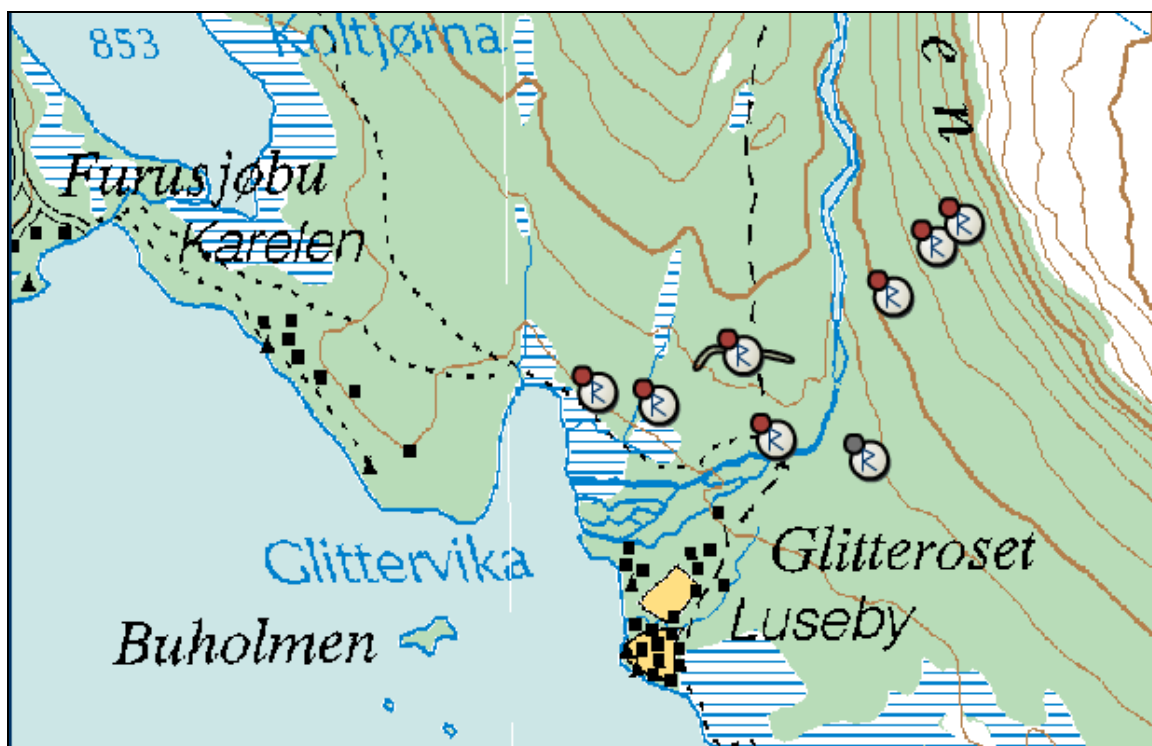
Gjenfylling av dyregraver med stein er en ting som skjer i Rondane innimellom. En rekke steder er det også et problem at folk bygger "sine egne" varder. Dette kan være problematiske i forhold til for eksempel eldre varder som en del av eldre vegger. I enkelte områder kan det også være et problem at folk bygger sine egne bågasteller. Dyregraver kan også bli brukt som "søppelhull" dersom det camps i nærheten. Tekniske inngrep som veiutbedringer kan også ødelegge kulturminner.

På et helt overordnet nivå kan en si at følgende kulturmiljøer har et relativt høyt trusselbilde mht. negativ påvirkning i forhold til dagens situasjon.

6.1 Sør-Fron og Nord-Fron

Kulturminnene i Vuludalen, ved Vulutjern er spesielt sårbare fordi de ligger langs stier. For eksempel er fangstgrava 96930, som ligger ned mot nordsiden av Fremre Vulutjern, blitt fylt med stein (Barth 1996:83). For områdene ved Vuludalen og Vulutjørna se figur 1 og 2.

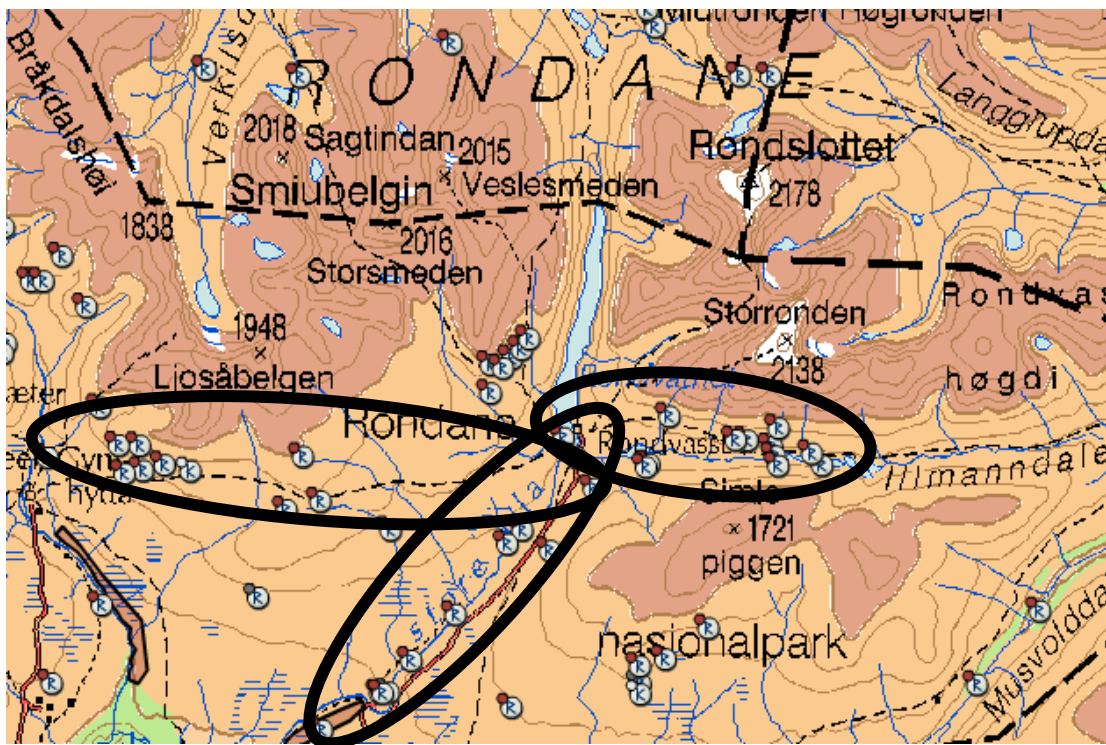
Også i området rundt utløpet av Glitra er det registrert mange dyregraver og kullgroper. Stier krysser flere kulturminner.

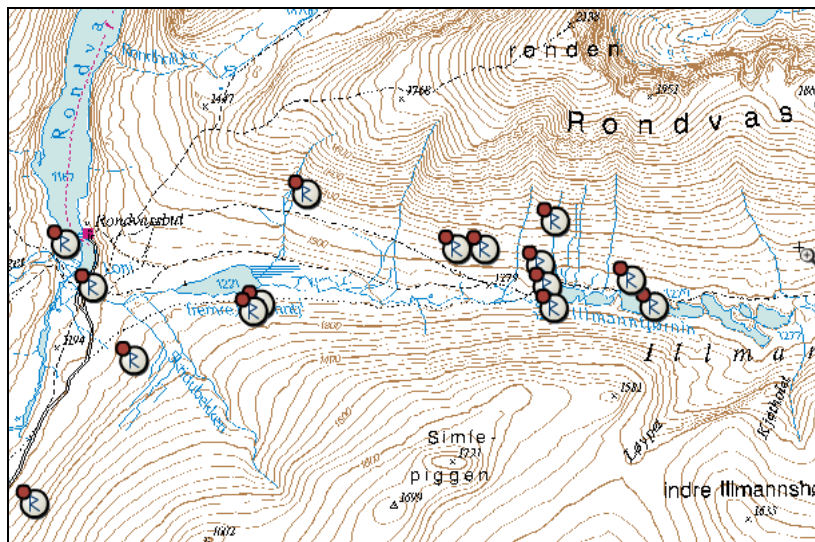
Figur 14. Oversikt over registrerte kulturminner i området ved Glitteroset og Luseby.

6.2 Sel

Spesielt sårbare områder er Spranget, Store Ula, Vesle Ula og strekningen Rondvassbu – Peer Gynt hytta. Det er blant annet vanlig å telte i nærheten av dyregravene ved Spranget og søppel er ofte observert i dyregravene.

Figur 15. Oversiktskart som viser områder med sårbarhet i forhold til dagens bruk.

Figur 16. Kulturminner i Illmandalen. Turstien går rett igjennom flere fangstanlegg.

For detaljer over kulturminnene ved Spranget, Store Ula, Vesle Ula og strekningen Rondvassbu – Peer Gynt hytta, se figur 4, 5 og 6.

6.3 Dovre

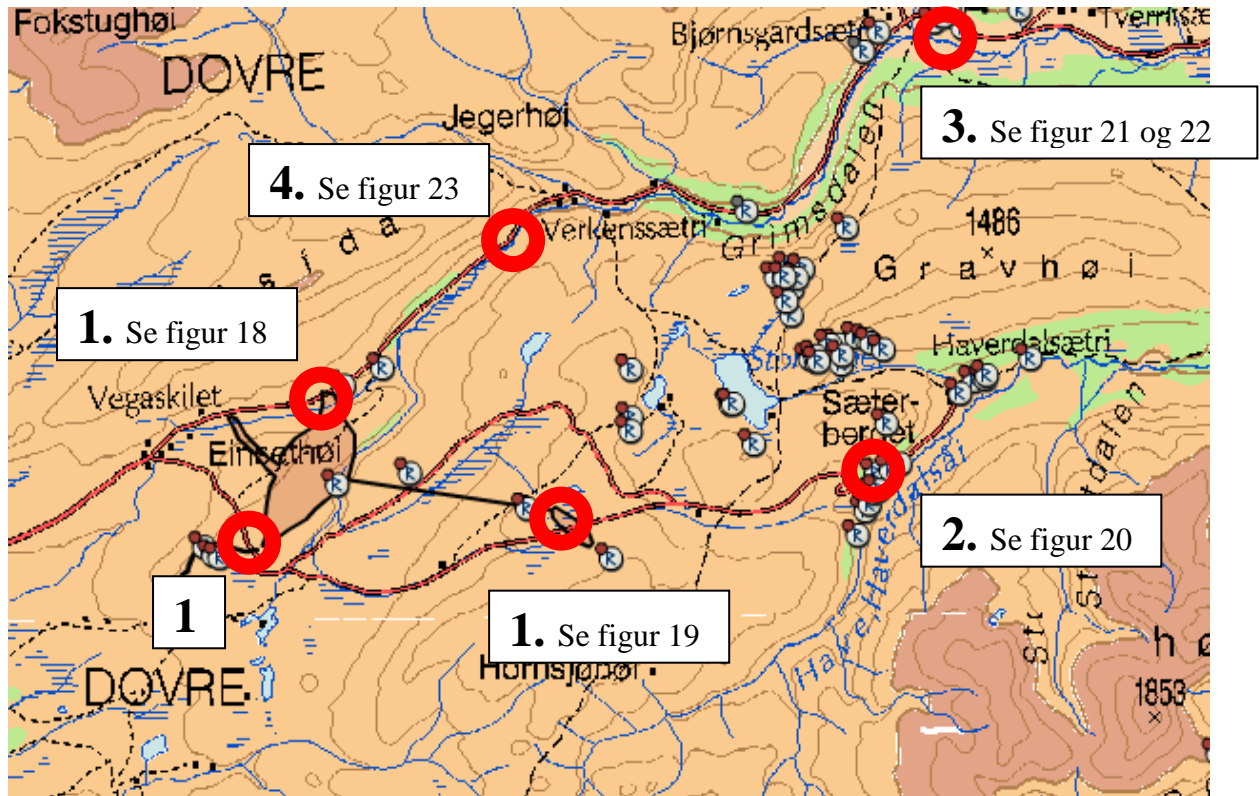
Spesielt usatte områder er:

Einsethø (1)

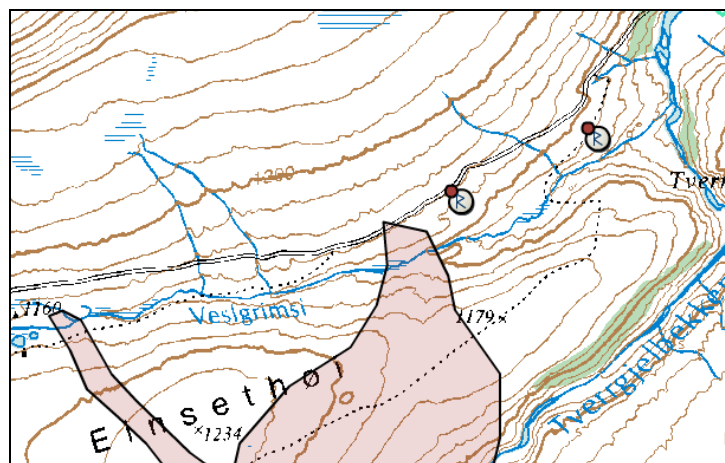
Haverdalen,(2)

Grimsdalshytta/Talleråskvea (3)

Pundervangen (4)

Figur 17. Oversikt over områder med stor sårbarhet i forhold til dagens bruk.

Figur 18. Vei krysser massefangstanlegg i Grimsdalen

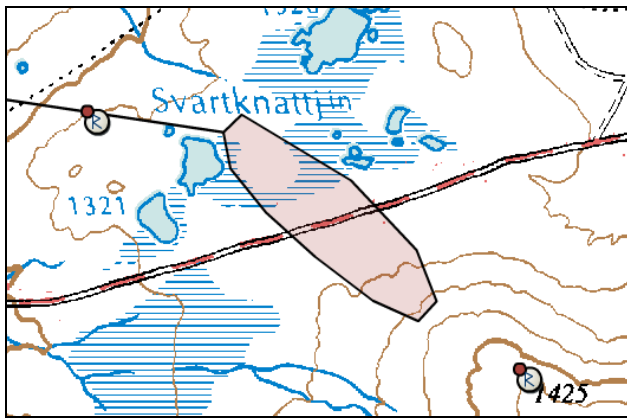
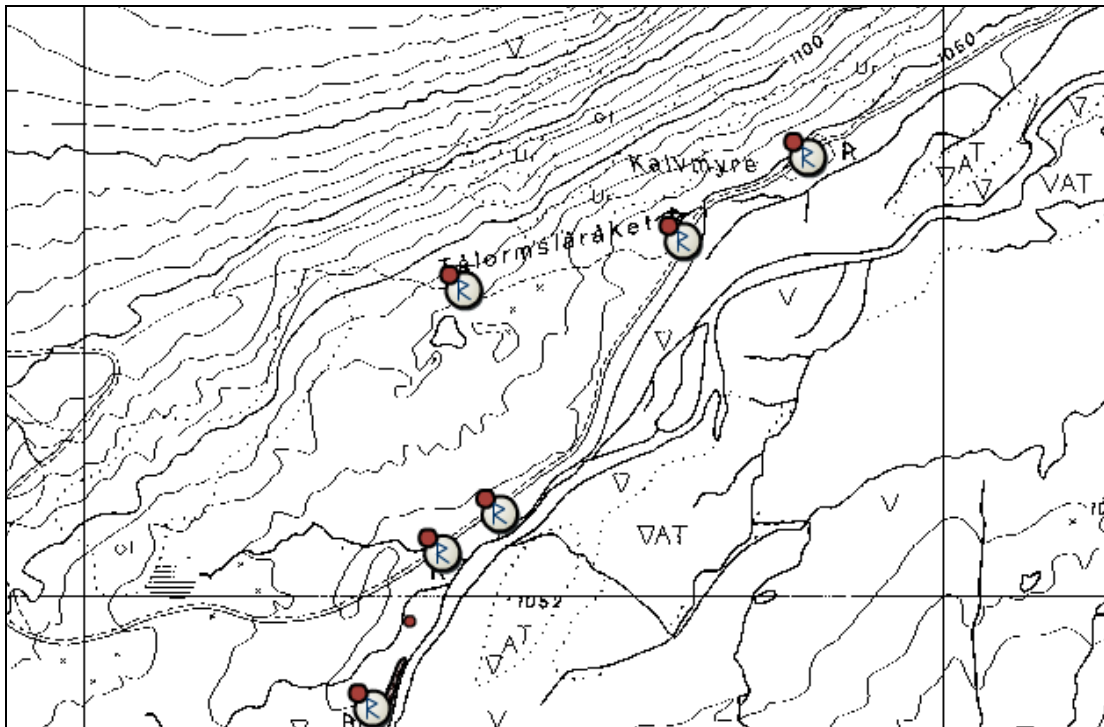
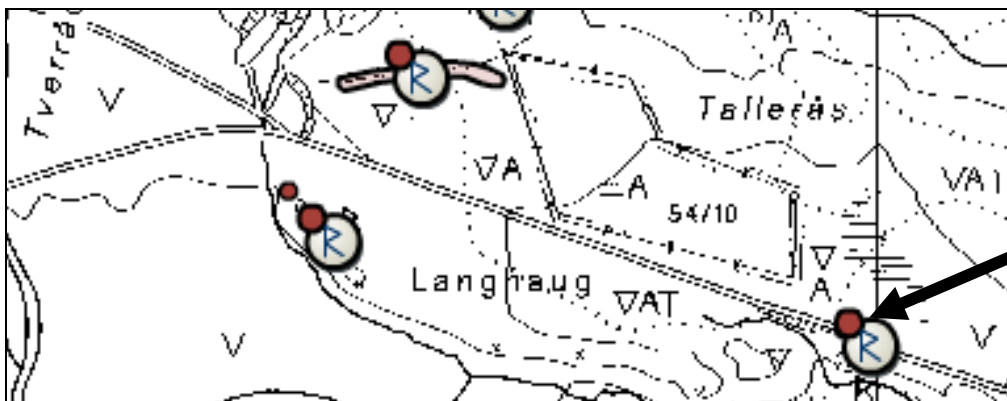

Fig 19. Vei krysser massefangstanlegget

Figur 20. Vei i Haverdalen ligger rett ved hustufter og andre kulturminner

Figur 21. Veien gjennom Grimsdalen ligger rett ved gravhauger og dyregraver. En gravhaug er delvis ødelagt av veibyggingen.

Figur 22. Den søndre Gravhaugen som ligger rett ved vegen. Foto: Espen Finstad

Figur 23: Pundervangen. Her ligger det flere tufter. Veibyggingen gjorde i sin tid skade på mint en av disse. Gammel handelsplass og/eller bosetningsområde. Foto: Espen Finstad

7 Skilting, skjøtsel og formidling

Det er ønskelig med mer aktiv skilting, skjøtsel og formidling av kulturminner og kulturmiljøer. En rekke steder er kulturminner skiltet i dag, blant annet i Grimsdalen. Det er også flere pågående prosjekter, blant annet i regi av Nasjonalparkriket. Slik tilrettelegging bør gjøres dels for å bidra til økt læring og opplevelse og dels som ledd i å kanalisere trafikk til lite sårbare områder.

Vi går ikke inn på detaljer om hvor og hvordan skilting og skjøtsel bør gjennomføres. Det foreslås at det lages en helhetlig plan knyttet til dette feltet. Planen bør samordnes med hva som er av tiltak i dag, hva som virker og ikke virker. De er også viktig å samordne med pågående prosjekter, for eksempel Nasjonalparkriket.

En kan også tenke seg at en bør lage noen enkle foldere som beskriver enkeltturer og at kulturminner langs ruta kommer frem der.

En kan også tenke seg at det lages en enkel brosjyre om kulturminner generelt. Kan være tilgjengelig ved innfallsporter og turisthyttene.

Aktiv skjøtsel og bruk av setermiljøene vil være en forutsetning for opprettholdene av kulturlandskap og for å hindre gjengroing.

8 Forvaltingsplanen (forslag til tekst)

Deler av innspillene i kapittel 8.3 er i henter fra forvaltningsplanen for vernområdene på Dovrefjell (høringsdokumentet). Lista vi har satt opp er ment som en huskeliste. Både stryking, presisering og utviding av lista vil være aktuelt.

8.1 Kulturhistorie

Rondane og Dovreområdet er svært rike på kulturminner. Menneskes utnyttning av reinen som ressurs står helt sentralt i områdets kulturhistorie. Sporene fra stein- og bronsealder (frem til ca. 500,- f. Kr) er relativt sparsommelige. Området var nok i bruk, men omfanget er uklart. Ved Vålasjøen og Avsjøen på Hjerkin er det kjent et stort antall boplasser fra stein- og bronsealder. Det er også dokumentet boplasser fra steinalder og bronsealder i Vuludalen.

I jernalder ser vi en omfattende bruk av området. I området ved Grimsdalsetra viser pollenprøver at den det kan ha vært forsiktig husdyrhold i perioden 550 f. Kr. til 250 e.Kr. Tilsvarende aktiviteter kan vi anta det har vært flere steder, blant annet i Vuludalen og andre seterområder.

Kulturminnene knyttet til fangst på villrein er sentralt for område. Disse består av et bredt spekter kulturminner; blant annet murte og gravde fangstgroper, bågasteller, massefangstanlegg, og løsfunn. I hovedsak var anleggene i bruk i jernalder og middelalder. Den massive fangsten på villrein i dyregraver og massefangstanlegg må i hovedsak oppfattes som fangsindustri, hvor stormenn, småkonger og konger organiserte fangsten. I middelalder synes det særlig å ha vært gevirere som har vært ettertraktet handelsvare. Gevirere ble brukt til å lage kammer. Det er flere gravminner og tufter, blant annet Tøftum, ved Grimsdalshytta, Vuludalen og Steinhuset. Disse stedene kan ha vært sentrale boplassområder knyttet til den organiserte fangsten. Det er også et stort potensial for at det i området finnes spor etter sørsamisk bruk av området i jernalder og middelalder.

Ellers har området en rekke setermiljøer med lang historie. Også gruvedriften i Grimsdalen bør nevnes og at flere gamle ferdselsveger gikk gjennom området. Karakteristisk er de mange steinbuene og måsåbuene.

8.2 Status og utfordringer

8.2.1 Status

Det er registrert en rekke kulturminner i området. Som en del av arbeidet med forvaltningsplanen er dette materielt nå systematisert, digitalisert og lagt inn i Askeladden som er Norges offisielle kulturminnebase (Administreres av Riksantikvaren). Det er utarbeidet et temakart for kulturminnene. En må forvente at antallet kulturminner er langt større enn det som til nå er kjent. En må også forvente at bredden og variasjonen i kulturminnetypene vil øke ved økt registreringsaktivitet. De 317 lokalitetene som til nå er kjent utgjør over 2000 enkeltliggende kulturminner.

Arkeologiske lokaliteter	Spesifisering av type		
Fangstlokalitet	Dyregraver, fangstgroper, bogesteller, massefangstanlegg, steinbuer og kjøttgjemmer		268
Bosetnings- og aktivitetsområde	Steinalderboplasser og andre spor etter aktivitet		9
Gravfelt og enkeltliggende gravminne			17
Jernvinne			2
Ikke spesifiserte lokaliteter			21
Totalt			317

Det er ikke foretatt noen kvantitative og/eller kvalitative gjennomganger av alle bygningsmiljøene innenfor området. Totalt sett har en best oversikt over bygningsmiljøene i Grimsdalen. På temakartet er alle bygninger som er SEFRAK – registrert (hus fra før 1990) avmerket. Dette sier ingenting om kvalitet og verneverdi, men gir en oversikt over bygningsmiljøer som kan ha stor verneverdi.

Fangstanlegg og kulturminner fra forhistorisk tid og middelalder med særlig stor verdi er:

- Hele Grimsdalen (massefangstanlegg, dyregraver, gravhauger, tufter, veier, markeds plass, gruver, seteranlegg)
- Vuludalen og Vulutjern (Boplassområder, gravminner, dyregraver)
- Spranget og dalen langs Store Ula (Dyregraver, gravhaug og boplassområder)
- Vesle Ula (Dyregraver)
- Verkildalsbotnen (Massefangstanlegg)
- Gravhø (massefangstanlegg og dyregraver)
- Haverdalen med fangstanlegg og hustufter (steinhuset)
- Gautstigen og Kongeveien

Bygningsmiljøer med særlig stor verneverdi er:

- Luseby ved Furusjøen
- Steinhusmiljøet ved Kampen med Ruphuset og Peer Gynt hytta

- Alle setermiljøene i Grimsdalen som ligger innenfor nasjonalt verdifullt kulturlandskap.
- Måsåbuer generelt
- Spredtliggene steinbuer
- Turisthyttene,- Dørålseter, Bjørnhollia og Grimsdalshytta.

8.2.2 Utfordringer

- Bedre sikring av kulturminner mot negativ påvirkning, forfall og skade.
- Oppnå bærekraftig bruk av kulturminner innenfor rammene av vern.
- Aktiv setring for å opprettholde bruk av bygninger og kulturlandskap.
- Øke interessen for og kunnskapen om områdets kulturhistorie gjennom mer aktiv formidling og tilrettelegging av kulturminner.
- Skape nettverk, både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt i forhold til forvaltningsrutiner og kunnskap/forskning.

8.3 Retningslinjer for forvaltningen

8.3.1 Generelt

- Alle kulturminner eldre enn reformasjonen i 1537 er automatisk fredet etter Kulturminneloven § 4. Alle tiltak som vil eller kan berøre slike kulturminner skal legges fram for kulturminnemyndighetene i Oppland fylkeskommune for godkjenning.
- Dersom det i forbindelse med tiltak i marka blir funnet automatisk fredete kulturminner, skal arbeidet straks stanses i den grad det berører kulturminnene eller deres sikringssoner på fem meter, jf lov om kulturminner § 8. Melding skal snarest sendes til kulturminnemyndighetene i Oppland fylkeskommune slik at vernemyndighetene kan gjennomføre en befaring og avklare om tiltaket kan gjennomføres og eventuelt vilkårene for dette.
- Det er pr. 2006 ingen vedtaksfredete kulturminnene innenfor området. Kulturminner fra nyere tid kan likevel ofte være svært verdifulle. De utgjør en viktig del av områdets historie. Ved ulike tiltak bør en derfor søke å ivareta disse så langt det er mulig. Saker som kan medføre inngrep i kulturminner skal forvaltningsmyndigheten drøfte med kulturvernmyndighetene som en del av saksutredningen. Det skal tas hensyn til tilrådingene innenfor rammene av verneforskriftene og øvrig lovverk.
- Restaurering, dvs. tilbakeføring til en tidligere eller opprinnelig, dokumentert utførelse, kan tillates dersom ikke sterke hensyn til verneverdiene eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Det kan i mange tilfelle være interessant å la bygningen fortelle sin utvikling over tid gjennom å bevare sporene fra ulike epoker. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til rekonstruksjoner som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til komplett tilstand, men tilpasset dagens drift innenfor gitte rammer.
- Rekonstruksjon av kulturminner, som har forfalt så mye at mer enn 50% må fornyes, skal kun unntaksvis tillates. Eksempler på slike er nedraste steinbuer og tufter uten påstående hus. Rekonstruksjoner krever godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Uttalelsen deres skal tillegges avgjørende vekt. Verdien av å la forfallsprosess gå videre uten å gripe inn skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være

automatisk frede kulturminne som ikke må røres. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter for restaurering.

- Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med høy kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal antikvariske prinsipper legges til grunn. Dette betyr bruk av opprinnelige materialer og håndverksteknikker og minst mulig utskifting.
- Når det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter og miljøer av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver eller lignende brukes til nybygg.
- Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befarings før endelig trase fastsettes.
- Nedlegging av stier og evt. riving av varder skal ikke finne sted uten godkjenning av kulturminnemyndighetene som må gis anledning til å gjennomføre befarings før uttalelse gis og tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger.

8.3.2 Retningslinjer for planlegging av tiltak på bygninger (nybygg, tilbygg og utbedringer)

- Ordinære vedlikeholdsarbeider på eksisterende bygninger kan gjennomføres uten at planene forelegges forvaltningsmyndigheten. Med ordinært vedlikehold menes samme utførelse som eksisterende, jf antikvariske prinsipper.
- Ta hensyn til strukturen og målestokken, både enkeltbygningen og miljøet.
- bør ha et uttrykk, en utforming, som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet.
- Nye hus og tilbygg må underordne seg de eksisterende, enten ved videreføring av uttrykk eller gis en moderne utførelse. Eksempelvis kan et tilbygg til et lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende bygning angir form og målestokk.
- Videreføre tradisjonen mht plassering i terreng, form og materialbruk. Eks. bygningsvolum, panel, takutstikk, tekking og farge.
- Vær varsom med terrenginngrep. Nye vegger blir ofte svært synlige i landskapet.
- Følg tradisjonen ved behov for mer areal. Lange smale seterhus forlenges gjerne mens det i andre områder er tradisjon for flere mindre, frittstående enheter.
- Vurder om eksisterende hus, som er ute av bruk, kan gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.
- Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom dette er teknisk mulig, jf retningslinjene ovenfor.

- Hovedprinsipp bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader.
- Bygninger som utbedres bør ikke endre karakter etter utbedring. Unngå for eksempel at seterhus får preg av fritidsbebyggelse ved at de oppgraderes til en ny standard.
- Store terrasser har ingen tradisjon i fjellet. Evt. etablering av uteplass med plant golv bør skje på terreng og med naturlige materialer for å være mest mulig diskret.
- Hus det ikke er mulig å reparere, uten at det vil framstå som nytt, kan, etter nærmere vurdering, erstattes med tilsvarende nytt dersom huset er vesentlig for å forstå historien eller utgjør et viktig element i miljøet

8.3.3 Retningslinjer for skjøtsel og skilting av kulturminner

- Stimulere til tiltak som tar vare på og formidler verdifulle kulturminner –miljø og –landskap. Skjøtsel og skilting som forankres i en helhetlig og overordna plan. Ved skjøtsel og skilting av kulturminner skal kulturminnemyndighetene høres.

8.4 Tiltak

- Utarbeide en overordnet skilt-, skjøtsel- og formidlingsplan for kulturminner. Et overordnet mål er aktiv og målrettet informasjon om områdets kulturminner og kulturhistorie. Deretter gjennomføre tiltak iht. en slik plan.
- Utarbeide plan og rutiner knyttet til oppsyn og registrering av kulturminner.
- Stimulere til og støtte opp om forskning om områdets kulturhistorie og kulturminner.
- Utarbeide en plan hvor en går igjennom og evaluerer den kulturhistoriske verdien til enkeltbygninger og bygningsmiljøer. Planen kan blant annet brukes til å kanalisere midler til istandsetting av bygningene/miljøene med størst verneverdi.

9 Vedlegg

Vedlegg 1

Detaljer om innlastingen i askeladden

Klargjøring av data i ArcMap

De fleste dataene kom enten som koordinatlistor eller i tekstform (bok, notater) som seinere ble skrevet inn i koordinatlistor. Disse koordinatene var i EUREF 89 (NINA) og ED50 (Barth og Mølmen). Listene ble hentet inn i ArcMap ved hjelp av "Add XY data" før det ble laget shape-filer. Fra Elling Utvik Wammer som er mastergradsstudent i Trondheim, og som benytter Barths materiale i sin mastergradsoppgave, har vi fått lister over lokaliteter hentet fra "Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane" (Barth 1996). Disse listene inneholdt koordinat for grupper med fangstgraver. Disse gruppene korresponderte i hovedsak med de gruppene Barth brukte, men noen ganger var de større. Dette gjorde at det noen steder måtte suppleres med flere koordinater. Wammers liste inneholdt kun fangstgraver, andre typer fangstminner måtte hentes ut fra Barths publikasjon. Samtidig med at disse andre fangstminnene ble hentet ut fra publikasjonen ble det foretatt en dobbeltsjekk av koordinatene.

Den andre måten data ble lagt inn i ArcMap på var ved hjelp av georeferering. En skisse av lokaliteten blir skannet og deretter hentet inn i ArcMap, der den blir georeferert. Dette er bare gjort med Barths data, siden det bare var her det var gode nok skisser til det. Etter at filen var georeferert ble den digitalisert.

Bearbeiding av dataene i ArcMap og overføring til Askeladden

I ArcMap ble de innlastede dataene behandlet kommunevis. Innen hver kommune ble det laget en fil som skulle gå til innsjekk og en som skulle gå til oppdatering i Askeladden.

Oppdateringsfilene ble brukt for de dataene som allerede hadde en lokalitet liggende inne i Askeladden. Her ble det bare tilført en midlfeltid i tillegg til de andre opplysningene i dbf-fila. Midlfeltid'en brukes når du skal koble geometrien til en lokalitet eller et enkeltminne i Askeladden. Deretter ble geometrien lagt enten til en eksisterende eller til en nyopprettet lokalitet/enkeltminne. Deretter ble informasjon om enkeltminnet skrevet inn for hånd i Askeladden.

For dataene som ikke hadde lokalitet i Askeladden ble funksjonen Innsjekk i Askeladden benyttet. Ferdiglagde shape-filer ble hentet fra Askeladden. I ArcMap ble disse fylt ut med tilhørende skriftlig informasjon og geometri, før de tilslutt ble sjekket inn i Askeladden. Etterpå ble det gått gjennom alle lokalitetene og lagt til litteraturhenvisning og flategeometri på lokalitetsnivå der det var nødvendig.

Forarbeide i Askeladden

Før innlegging av data begynte ble alle kommunene gått igjennom for å unngå dobbeltlagring. Arbeidet ble gjennomført kommunevis for å best kunne kontrollere at alle enkeltminner ble lagt inn.

Vedlegg 2

Liste over lokaliteter i Askeladden

Disse lokalitetene er enten endret på eller opprettet nye i arbeidet med Rondane-Dovrefjell.

Lokaliteter som begynner på 9 er nyopprettet. Til sammen er det 262 lokaliteter.

6029	41392	77944	96947	96993	97570
10404	49359	77945	96948	96994	97571
10407	49360	78285	96949	96995	97572
10420	49361	79595	96950	96996	97573
10423	49368	79611	96951	96997	97574
10426	49369	79614	96952	96998	97575
11608	49379	79618	96953	96999	97576
11609	49382	79626	96954	97000	97577
12046	49383	95799	96955	97001	97578
12054	51046	96436	96956	97002	97580
19772	51047	96452	96957	97003	97581
19774	51053	96453	96958	97004	97583
19779	51064	96454	96959	97005	97584
21446	51074	96455	96960	97006	97585
21461	51083	96456	96961	97007	97586
21462	51090	96457	96962	97008	97587
21470	51093	96496	96963	97009	97588
21473	51094	96498	96964	97010	97589
21476	54849	96514	96965	97011	97590
21478	58564	96532	96966	97012	97591
29188	58565	96910	96967	97013	97593
29659	58573	96911	96968	97014	97594
29771	58575	96912	96969	97015	97595
29773	59365	96918	96970	97016	97596
29779	61937	96920	96971	97017	97597
29787	61944	96921	96972	97018	97598
29788	61948	96922	96973	97019	97600
31323	61949	96923	96974	97020	97601
31336	62501	96924	96975	97021	97602
31341	62643	96925	96976	97022	97603
31353	62644	96926	96977	97023	97604
31366	62656	96927	96978	97024	97605
31367	75337	96928	96979	97025	
31371	75343	96929	96980	97026	
39764	75344	96930	96981	97027	
39766	76460	96931	96982	97028	
39767	76473	96932	96983	97029	
39768	76475	96933	96984	97030	
39776	76491	96934	96985	97562	
39781	76940	96935	96986	97563	
39787	76955	96936	96987	97564	
39791	77933	96942	96988	97565	
39792	77934	96943	96989	97566	
39793	77935	96944	96990	97567	
41353	77936	96945	96991	97568	
41356	77943	96946	96992	97569	

Vedlegg 3

Oversikt over data, shapefiler, excel, accessfiler m.m.

Alle filer tilknyttet prosjektet ligger her: O:\Kulturminner\Eksterne_data\Rondane
Rondane_Dovrefjell.mxd er et ArcMap prosjekt der filene er brukt

Forklaring til mappene:

Molmen Inneholder ei shape-fil med deler av Mølmenes registreringer i Sel (Alle registreringer på østsiden av Lågen, og noen på vestsiden).

NINA Inneholder uberarbeidede excelfiler fra NINA:

Dovre.xls
Fangstfelt Gautåseter.xls
Fangstfelt Grimsdalen.xls
Fangstfelt Haverdalen.xls
Fangstfelt Rondane.xls
massefangstanlegg grimsdalen.xls

Mappen inneholder også en fil der en feil i noen av koordinatene i massefangstanlegg grimsdalen.xls er rettet opp, denne fila heter Massefangst:forsøk.xls.

Rapport Denne rapporten og en liste over litteratur skrevet av Barth

Rondane_scan Inneholder skannede og georefererte filer fra Barth.

Wammer Inneholder to excel-filer som kommer fra Elling Wammer. Filene inneholder oversikter over Barths registreringer, den ene filen er med koordinater, den andre med beskrivelser.

Her ligger det også en database, Barth_Wammer. Basen inneholder kopier av filene fra mappene Molmen, NINA og Wammer. Det er disse filene som er hentet inn i ArcMap ved hjelp av "ADD XY data". I tillegg ligger tabellen Samletabell der. Denne inneholder en oversikt der følgende data er koblet sammen: Askeladdenr, nr. hos Barth, Mølmen og NINA, stedsnavn og noen steder en beskrivelse av hva slags enkeltminne det er.

Forklaring til shapefilene:

Barth_Wammer_p.shp Shapefil laget ut fra Elling Wammers excelfil med koordinater hentet fra Barth (1996). Punkt i denne stemmer ikke helt overens med punkt i innsjekk og oppdateringsfilene. Grunnen er en tolkning av plassering i forhold til beskrivelse og de andre kildene.

Dovre_Einsethoe.shp Inneholder massefangstanlegget ved Einsethø, klar til innsjekk.

Dovre_innsjekk.shp Inneholder lokaliteter fra Dovre som er sjekket inn.

Dovre_oppdatering.shp Inneholder lokaliteter fra Dovre som er oppdatert til eksisterende Askeladden lokaliteter.

N_Fron_Bloyvangen.shp Inneholder lokaliteten Bløyvangen i Nord-Fron som er sjekket inn.

N_Fron_innsjekk.shp Inneholder lokaliteter fra Nord-Fron som er sjekket inn.

N_Fron_oppdatering.shp	Inneholder lokaliteter fra Nord-Fron som er oppdatert til eksisterende Askeladden lokaliteter.
Nina_Dovre_p	Shapefil laget fra filen Dovre.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes.
Nina_Einsethø_ekstra.shp	Noen av stolpehullene ved Einsethøe var feilplassert. Dette viser den korrekte plasseringen.
Nina_Gautaaseter.shp	Shapefil laget fra filen Fangstfelt Gautåseter.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes.
Nina_Grimsdalen_p.shp	Shapefil laget fra filen Fangstfelt Grimsdalen.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes.
Nina_Haverdalen_p.shp	Shapefil laget fra filen Fangstfelt Haverdalen.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes.
Nina_massefangst_grimsdalen_p.shp	Shapefil laget fra filen massefangst grimsdalen.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes
Nina_Rondane_p.shp	Shapefil laget fra filen Fangstfelt Rondane.xls. Fila har midlfeltid og er benyttet til å oppdatere eksisterende Askeladden lokaliteter der det trengtes.
Rondane_f.shp	Inneholder alle polygoner som er lagt inn i Askeladden.
Rondane_l.shp	Inneholder alle linjer som er lagt inn i Askeladden.
S_Fron_innsjekk.shp	Inneholder lokaliteter fra Sør-Fron som er sjekket inn.
S_Fron_oppdatering.shp	Inneholder lokaliteter fra Sør-Fron som er oppdatert til eksisterende Askeladden lokaliteter.
Sel_innsjekk.shp	Inneholder lokaliteter fra Sel som er sjekket inn.
Sel_oppdatering.shp	Inneholder lokaliteter fra Sel som er oppdatert til eksisterende Askeladden lokaliteter.
Sel_Wammer72.shp	Inneholder en lokalitet fra Sel som er sjekket inn.

Vedlegg 4

Litteratur skrevet av Edvard og Sonja Barth

Barth E. K.

- 1958 Reinsdyrgraver i Rondane, *Den norske turistforeningens årbok*.:120-124
1970 Gamle fangstanlegg for rein i Rondane. *Den norske turistforeningens årbok*.:158-167 *
1971 *Rondane, Norges nasjonalparker*. Luther forlag.
1974 Gamle fangstanlegg for rein og elg. *Statsskog* 10, 4:34-46 *
1977 Statsallmenninger og fortidsminner, *Statsskog*, 13, 2:5-8 *
1977 Gamle gravplasser for folk i fjellet, *Statsskog* 13, 3:12-15 *
1977 Anlegg for massefangst av villrein i Rondaneområdet. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 8:9-74. *
1978 Gamle buer og tufter i Rondanefeltet, *Statsskog* 14, 1:5-8 *
1979 Litt fra virksomheten i Grimsdalen i eldre tid. *Statsskog* 15, 1:3-6 *
1979 Fangstgraver for rein i Rondane og andre fjell, *Fortiden i søkelyset* 139-148
1981 8000 år gammel skog i våre fjell. *Statsskog* 17, 3:32-35
1981 8000 år gammel skog i våre fjell. *Statsskog* 17, 4:20 *
1981 Rein og elg, livsviktige ressurser gjennom årtusener, *Fauna* 34:150-161
1981 Konstruksjon og bruk av fangstgraver i skog, *Norsk skogbruksmuseums årbok* 9:272-298 *
1983 Bofaste fangstsamfunn i fjellet i en fjern fortid. *Statsskog* 19, 3:1-4 *
1984 Dyregraver og fangstmetodikk. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 10:19-218
1984 Falkefangertufter og falkefangst i Sør-Norge. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 10:219-251
1991 Fangst av rein i Rondane. *Spor* 2, 6:12-16
1992 Ruphus og andre buer i Rondane og øst for Atndalen. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 13:206-219
1994 Var fangstgroper allerede i bruk i steinalderen? *Viking* 119-136
1996 *Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane*. Rapport NINA NIKU, Trondheim.

Barth, S og E.K: Barth

- 1981 Fangstanlegg for rein på Storhøa i Engerdal. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 9:260-271 *
1986 Gammel fangst av rein i Grimsdalen i Dovre. *Statsskog* 22, 4:12-15 *
1989 Fangsthistorisk rapporter. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 12:343-345

Barth, E.K., A, Lima-de-Faria og B. E. Berglund

- 1980 Two 14C-dates of wood samples from Rondane, Norway. *Bot Notiser* 133:643-644.

Barth, S og E.K: Barth

- 1981 Fangstanlegg for rein på Storhøa i Engerdal. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 9:260-271 *
1986 Gammel fangst av rein i Grimsdalen i Dovre. *Statsskog* 22, 4:12-15 *
1989 Fangsthistorisk rapporter. *Norsk skogbruksmuseums årbok* 12:343-345

Barth, E.K., A, Lima-de-Faria og B. E. Berglund

- 1980 Two 14C-dates of wood samples from Rondane, Norway. *Bot Notiser* 133:643-644.

Publikasjoner merket med stjerne finnes hos Oppland Fylkeskommune.

Dette er ikke en fullstendig liste over titler skrevet av Edvard og Sonja Barth.

9.1 Litteratur:

Barth, E. 1996 Fangstanlegg for rein, gammel virksomhet og tradisjon i Rondane. Rapport NINA NIKU, Trondheim.

Halsten Hage: Kulturminner i Nasjonalt verdifulle Kulturlandskap. Kulturhistorisk rapport nr. 2 – 2004, Oppland fylkeskommune.

Mikkelsen, Egil 1981 Kulturminner i Grimsdalen, Hedemark – Oppland. Varia 5, Universitetets Oldsaksamling.

Mølmen, Ø. 1978 Villreinen i Snøhetta-feltet, Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk – Viltforskningen.

Rapport: Villreinfangste som verdensarv. En ti tusen år lang tradisjon. Faglig begrunnelse. 2006.

Div. arkivopplysninger hos Oppland fylkeskommune (kulturvernarkivet)